

senožetnega gnoja. Po tej priporočbi sem prav težko čakal, da bi sam skusil, kar so priporočale „Novice“, kajti pri nas je sila potrebno kaj storiti za zboljšanje travnikov. Precej tedaj, ko je bil krompir izkopan, sem krompirjevec po njivah čisto pobral in na prav slabo in peščeno košenino raztrosil, al to prav na tanko, da sem več prostora pokrtil, ker ga veliko nisem imel, ker se je bilo krompirju perje že močno posušilo. In že jeseni pred snegom se je pokazala njega vrednost; videlo se je namreč, da je otava krompirjevec prerastla, zraven krompirjevca pa prav nič; spomladi pa, ko sem pograbil krompirjevec s travnika, se je na tistem mestu videla že od daleč temnozeleno trava, tako, da jih je več vprašalo, kaj da sem tam vsejal. In tako se je poznalo zmirom, in se pozna še zdaj, ko bomo ravno kosili. Trava je ondi večja in veliko gostejša. Zatoraj tudi mene dolžnost veže pohvaliti krompirjevo perje in po lastni skušnji drugim gospodarjem povedati, da je res prav dober gnoj senožetim, in to z malim trudom. Vrh tega je pa še za steljo pod blago (živino) ravno tako dobro kot pred, čeravno ga je nekaj manj.

Tudi rusovski lan, ki sem ga od sl. kmetijske družbe kupil, se je lansko leto prav lepo obnesel, tako, da jih je letos že več vprašalo po semenu; al le semena sem tako malo dobil, skor manj kakor sem ga vsejal. Rad bi videl: ali ima povsod tako malo semena? Tudi letos prav lepo kaže.

Naj tema skušnjama pristavim še to, da nam voda dela letos strašno škodo; v jeseni in pozimi nam je ozimino močno vzela; zdaj bodo pa ene vasí ob vse letne pridelke, pa tudi trava ne bo za nič, ker je že ta mesec voda dvakrat tako velika bila, da kaj tacega nihče ne pomni. Silno potrebno bi bilo kaj storiti za odpisanje davkov, za to se pa žalibog! nobeden ne briga ob pravem času, to je takrat, ko se škoda očitno vidi. Res žalostno je od gospóske, da ne vidijo brž težav, ktere ubozega kmeta tlačijo; če pa kmeta sila prižene, da sam kaj prosi, še malokterikrat odgovor dobí.

Iz Loža na Notranjskem 28. junija. J. P.

Podučne stvari.

Okrožnica vsem županijam na Kranjskem.

Predno je nehala najdenšnica v Ljubljani, je deželni odbor vsem županom poslal pismo, v katerem jim naznanja sklepe deželnega zbora kranjskega od 24. avgusta 1870. leta; potem pa ta okrožnica podučuje župane tako-le:

„Župani! čujte zdaj, kar Vam deželni odbor na srce poklada.

Da je sl. deželni zbor odstranil najdenšnico, to je, tisto napravo, po kateri so se nezakonski otroci (najdenci) 10 let na deželne stroške redili, primoralo ga je prepričanje po skušnjah večletnih, da najdenšnice ne zadostujejo blagemu namenu, po katerem so se napravile nekdanj, kajti one ne ovirajo in ne zmanjšujejo hudo delstev detomorstva, izpoloževanja otrok in odganjanja telesnega sadú; v drugem obziru pa nič ne koristijo najdencem samim, kajti zavoljo slabega njihovega oskrbovanja na telesu in duši hirajo ali celó pomrjó; dežela naša pa mora plačati za rejo njihovo neizmerne stroške, vsako leto čez 60.000 goldinarjev. Da sami ti stroški se poplačajo, treba je po 6 odstotkov priklade zemljiške, hišne in druge direktne davke nakladati našim ljudem.

Da pa vendar nosečim ženskam, ktere si z delom

morajo kruh služiti, za tisti čas, ko se bliža porod in ne morejo več delati, se ponudi hiša, kamor smejo priti, da porodijo, se je skrbelo za to, da se jim po preteku 8 mesecev nosečnosti pod pogojem št. 3. črka c. zapovedanim, odpre porodnišnica, ki je v ljubljanski bolnišnici (špitalu), kjer smejo še 4 tedne po porodu ostati. Potem pa morajo z otrokom vred, kakor je gori rečeno bilo, zapustiti porodnišnico in same skrbeti za njegovo izrejevanje.

Zdaj pa, kedar z otrokom pridejo spet domú in jim je treba skrbeti za kako službo ali delo, nalaga se županstvu, da so takim ženskam na pomoč s tem, da primerno podučijo svoje sosesčane in jim na srce pokladajo usmiljenje do takih nesrečnih žensk, da jih, če ne morejo otroka v rejo kam drugam dati, ne spodé neusmiljeno od hiše, kedar si iščejo službe ali dela, in jih ne pahnejo v revščino, v kateri bi morale obupati. Gospodarji se bodo kmalu sami prepričali, da ne trpijo škode, ako vzamejo tako žensko spet v službo; kajti skušnja uči po drugih deželah, kjer tudi nimajo najdenšnic, da take ženske to, kar pri delu zamudijo s skrbjo za otroka svojega, nadomestijo z večo pridnostjo in njim skazano dobroto povrnejo s tem, da je njihovo srce bolj privezano na hišo tacega milostljivega gospodarja. Tudi se malo pozná pri gospodarstvu, če se pomnoži družina za enega otroka. To pa na drugi strani deželi in plačevalcem davkov prihrani neizrečeno veliko stroškov.

Ne sme se pa prezreti še to, da take ženske za svoje otroke večidel boljše skrbijo, kakor rejniki najdencev, kateri si iščejo le dobička, sebi izročene rejence pa večkrat zanemarjajo, da niso za nobeno delo pripravi in pridejo poslednjič občini (soseski), v katero po domovinski postavi spadajo, kot lenuhi na glavo.

Po naravnem in državljanskem pravu in po dotičnih postavah mora za izrejo skrbeti pred drugim žlahta, prvo dolžnost pa imata oče in mati otroka, ktera bosta tudi skrbela, če se jima le ne odtegne potrebni zaslužek.

Vrh vsega tega je pa tudi še to pomisliti, da veliko nezakonskih otrok premožnih očetov je dosehal dohajalo v najdenšnico, kjer so se izrejali na deželne stroške, to je, na stroške onih ljudi, ki davke plačujejo; očetje tacih otrok pa so skriti ostali in namesti njih je dežela prvih 10 let plačevala stroške, potem pa, če si sami niso mogli kruha služiti, so prišli na glavo tisti občini, v kateri je mati domá.

Kar pa zadeva županijska spričala in nakaznice, ktere imajo županstva dajati za sprejem ubozih nosečih žensk v porodnišnico, naj se ravná županstvo na tanko po okrožnici deželnega odbora od 9. marca 1870. leta, št. 5032, ktera jasno zapoveduje, da se

1. dajó ubožni listi, ktere pa tudi gospod fajmošter mora podpisati in potrditi, samo takim ženskam, ktere so zares revne in ako je tudi oče otroka reven, in

2. da se domovinski listi ali nakaznice smejo nosečim ženskam narejati samo za Ljubljansko porodnišnico, a nikdar ne za Tržaško, in da po takem se na domovinski list vselej mora zapisati to-le: „Ta list velja samo za pot v Ljubljano in za sprejem v Ljubljansko porodnišnico“. — Če se kranjske ženske podajo v Tržaško porodnišnico, se jim prigodi, da se bodo pognale v domačijo nazaj. To naj županstvo v svoji občini tako razglasi, da to izvedó vse ženske.

Naposled ponavlja deželni odbor prošnjo do vseh županov naših, naj na vso moč pripomcrejo v to, da se dežela znebi silnih stroškov, ob enem pa, da se s krščansko ljubeznijo ravná z ženskami, ki so večidel

nedolžne pregreška, zarad kterege one in njih otročiči velike nadloge trpijo.“

Dež. odbor kranjski v Ljubljani 18. junija 1871.

Namesti deželnega glavarja:

Dr. Jan. Bleiweis.

Sv. Katarina.

Presvetlo jasno jutro!
Gotovo lep bo dan;
Le urno zdaj iz mesta
In tje čez rosno plan!

V izhodu se prikaže
Vže rožnati mi zor,
In glasno ga naznanja
Donečih bronov zbor.

Zefiri prišeptajo,
Da cvete probudé,
Ki mirno in pohlevno
Med travico še spé.

A sanje njih dišeče
Glasijo se povsod,
In sapica je trosi
Prijetno mi na pot.

Livade, trate, njive
In bistre vode tek
Me spremljajo prijazno,
Da steza pelje vbreg.

Težavno je in strmo,
A kaj je to mi mar,
Narave vsaj obdaja
Poletenski me čar.

Prekmalu sladka senca
Sprejame me dreves,
In solnce komaj kuka
Skoz temni svod peres.

Skrivnosti gozd mi svojih
Odgrinja ves zaklad,
Vsaj pevsko ima srce
Od nekdanj vže prerad.

Pojočih tičie himne
So slišati okrog,
In jutranjo molitev
Opravlja zdaj potok.

Premodra sivka, praprot
In dušica svetlá
Kadilo preskrbijo,
Ki polno je duhá. —

Kaj vidim tamkaj? — hišo,
In lepo klop pred njó,
Počivati tú moram —
O kako je hladno!

Kosmati kužek laja
In kaže mi zobé,
Med piškami se koklja
Sprehaja sém ter tjé.

Zatoraj pevaj srce
Blaženstva prepólnó,
Da takošno domovje
Ti dalo je nebó!

Otroci v čednih srajcah
In belolasi vsi,
Me gledajo od strane
S prebistrimi očmi.

A ko jih nagovarjam
Ter jim podam rokó,
Se bližajo prijazni
Smehljaje se sladkó.

Zdaj babica njih stara
Še pride k meni v vas,
In „hvaljen bodi Kristus“
Tresočih ust je glas.

Na vrh sem zdaj dospela,
Ki migal je ljubó;
Kam gledati najprvo?
Povsod je sprelepó!

Tam belo naše mesto
Je videti in grad;
Pozdravljena bodita
Mi tisoč, tisoč krat! —

Ljubljansko gledam polje,
In klasje, ki zlató
Leskočih trakov pleta
V obleko mu cvetnó.

V daljavi zelenijo
Dolenske vse goré,
Za vrstami še vrste
Nasproti mi stojé.

In tu se razprostira
Planjava pred menoj,
Ki čarokrasne Save
Obroblja jo zavoj.

Za njo vzdiguje drzno
Lepota se planin,
Sé snegom še pokrite
So glave njih višin.

Al solnce jim nebeško
Demantni šapelj tka,
Kateri omamljivo
Kraljicam se podá.

In tam, o tam pošilja
Mogočnost mi pozdrav —
Občudovan na veke
Orjaški boš Triglav!

O domovina moja,
Slovenski krasni svet!
Nasititi se tebe
Ne more mi pogled.

Socijalno-politiške razprave.

Bivša pariška komuna in socijalizem.

Socijalno-politiška študija.

Spisal dr. V. Zarnik.

II.

Med nemškimi učenimi veljaki sta se s tem vprašanjem najbolj pečala Lorenz Stein, profesor národnega gospodarstva in političnih znanosti na dunajskem vseučilišču, in Albert Schäffle, bivši profesor istih znanosti na istem vseučilišču in zdaj minister. Tudi ta dva učenjaka se popolnoma skladata v tem, da se mora to velevažno pitanje presojevati iz tega stališča, katero je Buckle naznačil in za kažipot postavil.

L. Stein piše v svoji knjigi „Pojem društva“ („der Begriff der Gesellschaft“) že 1850. leta, toraj davno pred Buckle-om o socijalizmu: „Pri socijalni demokraciji nam stojite dve poti odprti, kakor pri vsakem političnem gibanju, ki ste bistveno enaki in imate enaki imeni: ali socijalna poprava (Reform) ali pa socijalna revolucija. Misel socijalne demokracije nikakor ni gola teorija, ni domišljija niti nobena slučajna muha; ona se porodi, če so jej pogoji obstanka dani in če so priprave dovršene, z naravno silo iz tal društva. Slepota bi bila te sile ne zapaziti, skrajna neumnost pa, se jej naravnost v bran staviti. To, kar se je na Francoskem zgodilo, ni se zgodilo zarad tega, da bi bil francoski narod na kak poseben način obdarovan. Francoska povestnica od 1789. l. do današnjega dne ni noben velikanski čin kake države; ona ni nič družega kakor goli rezultat vzrokov in postav, ki vladajo pri gibanju in pregibanju političnega in društvenega življenja. Razvitek te povestnice, pojedini imenitni dogodki, kakor najvažnejši čini postavodajalstva iz tega časa so bili naravno potrebne prikazni. Naravno potrebno je bilo, da sta nastala politična punta 1789. in 1830. leta; naravno potrebno je bilo, da je socijalna demokracija z revolucijo 1848. leta prvokrat kot faktor na svetski oder stopila. Zarad tega je pa ravno treba, da vsi tisti, ki kaj imajo in posedujejo, na svojo lastno največo korist z vsem naporom, z vsemi društvenimi močmi in z vso pomočjo države brez zamude in brez vtrujenja vedno naprej na to delujejo, da se nam naše dozdej obstoječe socijalne razmere popravijo. Toraj čast temu, ki se ne ustraši niti sovraštva niti zmotljivosti, niti brezvspešnosti iz začetka pri obdelovanju in preiskovanju poljá človeške znanosti, ki nam je še zdaj tanko, temno in meglovito, katero se pa mora enkrat do čistega spoznati in razbistriti, ako nočemo njega dni v prihodnosti sebe z vso civilizacijo vred pogubiti!“

Tako govori L. Stein, mož, kteremu gotovo ne bo nihče na tem svetu očital, da misli mesta in trge s petrolejem ali dinamitom požgati in vničiti.

Naš sedanji minister Schäffle pravi v predgovoru svoje knjige „kapitalizem in socijalizem“ (*): „Socijalno vprašanje je jako važno in neizogibljivo, toraj ga je potreba od vseh strani ogledati in preštudirati. Ako se pa ravno od vseh strani to vprašanje pretehta in presodi, pride človek do spoznanja, da voditelji socijalistov niso baš tako črne živine, kakor bi nam jih radi današnji „liberalci“ malali. Akoravno jaz (Schäffle) nobenega vinarja lastno pridobljenega premoženja v dvombo ne stavljam in akoravno ne bom nikdar za reakcijo proti pravicam, izvirajočim iz liberalizma sedanjega časa, bode se le vendar nekterim vsled mojih